

FIIA 10/2015

COMMENT

Jyrki Kallio
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Kiina ei liberalisoi politiikkaansa > Kommunistipuolueen ote kiristyy kiristymistään

Presidentti Xi Jinping kerää käsiinsä jatkuvasti enemmän valtaa ja murskaa kaikenlaisen vastarinnan. Tämä ei todennäköisesti ole merkki valtataistelusta vaan puolueen valmistautumisesta tulevan viisivuotiskauden haasteisiin tiukentamalla johtoaan.

Kiinan kansankongressin viimekuisen täysistunto ei juuri näkynyt kansainvälisessä mediassa, vaikka Kiina mielellään esittelisikin maailmalle ”demokratiaansa”. Kansankongressi ei tarjonnut medialle yllätyksiä, kun sen sijaan Venäjän suunnalta sellaisia ei puuttunut.

Kun ottaa huomioon, miten puoluejohtaja, presidentti Xi Jinping on viime aikoina keskittänyt valtaa käsiinsä, on tarpeen miettiä, voisiko hänen katoamisensa julkisuudesta johtaa huhuihin valtataistelusta tai vallankaappauksesta samaan tapaan kuin Vladimir Putinin katoaminen Venäjällä? Onko Kiina siinä määrin yhden johtajan varassa, että johtajan vaihdos saattaisi näkyä suurina linjanmuutoksina?

Xillä on enemmän valtaa kuin yhdelläkään Kiinan johtajalla sitten Deng Xiaopingin. Hän on kaikesta päätellen myös hyvin suosittu kansan keskuudessa erityisesti korruption vastaisen kampanjansa ansiosta. Puoluekoneisto pyrkii vahvistamaan suosiota tavoilla, jotka muistuttavat jo henkilökultin rakentamista. Korruption vastainen kampanja puolestaan sisältää poliittisen puhdistuksen elementtejä. Puhdistusten tarve saattaa kieliä puolueen yhtenäisyyden puutteesta. Tunnettu Kiinan-tutkija David Shambaugh arvioikin *Wall Street Journal* -lehdessä

6.3., että Kiinan kommunistiselle puolueelle on koittamassa lopun ajat. Shambaugh perustelee näkemystään myös voimakkaiden intressiryhmien kiistelystä, joka vaarantaa talousuudistusten syventämisen.

Vastakkaisen ennustuksen mukaan Xi kerää valtaa voidakseen joskus myöhemmin ajaa läpi merkittäviä rakenteellisia ja jopa poliittisia uudistuksia. Kuten tavallista, totuus piilee ääripäiden välillä.

Vaikka yleisesti tunnustetaankin, että yksin ympäristöongelmat tekevät nykyisestä kasvumallista pitkällä aikavälillä kestäättömän, Kiinan-tuntijoiden valtaosa ei odota Kiinan talouden romahdusta lähivuosina. Kasvavan keskiluokan parissa ei näy merkkejä laajalle levinneestä tyytymättömyydestä. Korruptiosta on tullut elimellinen osa kiinalaista valtiokapitalismia, mutta puolue suhtautuu ongelmaan vakavasti ja näyttää onnistuneen ainakin joidenkin väärinkäytösten kitkemisessä.

Puolueen sisällä on erilaisia mielipiteitä, mutta tämä on vain luonnollista. Puoluejohto on edelleen kollektiivinen, ja Xi on ylin johtaja vain puolueen armosta. Niinpä hänen katoamisensa julkisuudesta tuskin aiheuttaisi kaaosta. Ulkomaiset tiedotusvälineet kiinnittivät huomiota siihen, että puoluejohtaja Xi vei kansankongressin istunnon

aikaan pääministeri Li Keqiangilta tälle kuuluvan paikan julkisuuden valokeilassa.

Tämä lienee ollut osoitus uudesta marsšijärjestyksestä, jossa puolue entistä selvemmin määrää tahdin. Kansankongressin vuosittaisia päätöksiä tärkeämpää on keskittyä varmistamaan seuraavan, vuosille 2016–21 laadittavan, viisivuotissuunnitelman onnistuminen. Sen valmistelusta puolue kantaa vastuun. Sillä on edessään valtaisa haaste sen estämisessä, että nykyinen, suhteellisen vaatimattoman talouskasvun leimaama ”uusi normaali” ei käänny taantumaksi.

Kiinassa on voimassa ääneen lausumaton yhteiskuntasopimus: kansalaiset eivät välitä politiikasta, kunhan talous kasvaa jotakuinkin tyydyttävästi. Suurin osa väestöstä hyväksyy kommunistisen puolueen johtoaseman, koska elintaso on kohonnut viime vuosikymmenten aikana.

Puolue ei kuitenkaan voi ummistaa silmiään siltä, että kansalaisten keskuudessa on myös tyytymättömyyden saarekkeita. Monet vaativat lisää vapautta, ja joukkomielenilmauksia – esimerkiksi ympäristötuhojen, lomautusten, maanomistuskiistojen ja korruption synnyttämiä mielenosoituksia ja mellakoita – on päivittäin satoja.

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Puolueen vaikein tehtävä on taata kansan enemmistön tuen jatkumisen siinäkin tilanteessa, että kasvu hidastuu tai jopa pysähtyy.

Puolueella on käytössään kolme asetta, joista ensimmäinen on ideologia. Iskulausein ja kampanjoin puolue saarnaa ”sosialistisia ydin-arvoja” sekä perinteisistä oppisuunnista lainattuja, valikoituja hyveitä, kuten ”harmoniaa”. Samalla sensuuri iskee yhä voimakkaammin länsimaista leviävien ”yleismaailmallisten arvojen” turmelevaa vaikutusta vastaan. Kansankongressissa on valmisteilla sekä uusi turvallisuuslaki että ulkomaisten kansalaisjärjestöjen hallinnoimista koskeva laki. Jälkimmäinen lienee saanut vaikutteita Venäjän ulkomaisia toimijoita koskevasta laista. Tällä tavoin ideologia kytkeytyy puolueen toiseen aseeseen, turvallisuuskoneistoon. Sen määrärahat ylittävät jo puolustusmenot.

Kolmanneksi puolue kykenee korjaamaan kouluissa ja ylemmissä oppilaitoksissa tehtävän isänmaallisuuskasvatuksen hedelmät. Puolueen on helppo mobilisoida ihmisten vahva kansallistunne omia tarkoituksiperiään palvelemaan. Onneksi puolueessa tajutaan, että nationalismia pitää annostella lääkkeeksi varoen. Toisin kuin Venäjä, Kiina on kiinteä osa maailman-

taloutta, eikä kansainväliseen paitsioon joutuminen palvelisi sen etuja. Kiinan viimeaikaiset varoitukset eteläisille ja itäisille naapureilleen eivät kuitenkaan ole omiaan hälventämään huolta nationalismin vaikutuksesta sen politiikkaan.

Viimeisin esimerkki vallitsevasta poliittisesta ilmapiiristä on useiden naisten oikeuksien puolesta toimineiden aktivistien pidättäminen, joka sattui juuri kansainvälisen naistenpäivän alla. Tämän ja vastaavien tapausten valossa näyttää selvältä, että Xillä ei ole pienintäkään aikomusta ryhtyä poliittisen järjestelmän liberalisointiin tähtääviin uudistuksiin. On päinvastoin ilmeistä, että minkään ei anneta keikuttaa venettä ennen puolueen perustamisen satavuotisjuhlaa vuonna 2021. Puolueen lähivuosien toimet talouden ja yhteiskunnan rauhoittamiseksi saattavat toimia jonkun aikaa, mutta samalla paineet pinnan alla kasvavat.